

Urheiluseura Turun Veikot työväenaatteen levittäjänä *Malli urheiluseurassa tapahtuvan poliittisen sosialisoinnin tutkimukselle*

Lauri Keskinen

Tässä artikkelissa esitellään ja arvioidaan urheiluseuraan sijoittuvan poliittisen sosialisoinnin tutkimusmalli sekä tarkastellaan sen avulla työväenurheiluseura Turun Veikkojen toimintaa vuosina 1912–1923. Tärkein tutkimuskysymys on: Minkälaisissa tilanteissa työväenurheiluseurojen jäsenet oppivat politiikasta ja omak-suivat seurassa vallitsevan puoluekannan?

Heinäkuussa 1912 kokoontui joukko työläismiehiä perustamaan uutta urheiluseuraa Turkuun. Seuran poliittinen kanta kävi nopeasti selville nimiehdotuksista ”Työn Veikot”, ”Heitto”, ”Reipas”, ”Eteenpäin”, ”Ponnistus”, ”Veikot”, ”Toverit” ja ”Yritys”, joista suurimman kannatuksen sai nimi Veikot (TMA: VUV, I Ca 1912). Seuran perustajilla ei ollut mahtipontisia kuvitelmia työväenaatteen levittämisestä, eikä ajan poliittinen ilmapiirikään sitä edellyttänyt, mutta silti seura perustettiin selkeälle agendalle – lähtökohdat olivat enemmän työväenkulttuurissa kuin politiikassa. Vasta kansalaissodan lähestyessä seura joutui vastaamaan tässäkin artikkelissa käsiteltävään kysymykseen: Mitä työväenurheiluseura voi tehdä vahvan työväenluokan kasvattamisessa?

Tällä artikkelilla on kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tarkastellaan Turun Veikkoihin sijoituvia työväenaatteen opettamis- ja oppimistilanteita. Vaikka urheiluseura on tarkkaan rajattu kokonaisuus, osoittautui oppimistilanteiden määrä liian suureksi esitellä. Niistä vain tärkeimmät käsitellään seikkaperäisesti, lisäksi esitellään oppimistilanteista koostuva kokonaiskuva. Toinen tavoite liittyy erottamattomasti ensimmäiseen, sillä oppimistilanteita tarkastellaan tässä artikkelissa esiteltävään tarkastelumalliin tukeutuen. Malli koostuu tasoista, jotka selkeyden vuoksi käydään läpi yksi kerrallaan. Samalla esitellään kulloiseenkin tasoon liittyvää Veikkojen historiallista aineistoa. Artikkelin lopussa malli esitetään kokonaisuudessaan ja pohditaan sen toimivuutta. Malli on paitsi teoreettinen viitekehys myös jatkotutkimuksia helpottava työkalu, jonka avulla voi tunnistaa ja tulkita urheiluseurassa tapahtuvaa oppimista. Malli perustuu urheiluseuran toiminnan osalta historialliseen aineistoon ja sosialisointiin ja oppimisen osalta 1960–2000 -lukujen teoreettiseen kirjallisuuteen. Tämä yhdistelmä mahdollistaa oppimistilanteiden tulkinnan tavalla, joka olisi mahdotonta yksinomaan historiallisia lähteitä hyödyntämällä.

Artikkeli jatkaa 1980-luvulla syntyneitä keskeisiä tutkimusperinnettä, joka käsittelee urheiluseuraa sosiaalisen organisaationa (Heinilä 1986; Heinilä 1989; Koski 1987; Koski 1994) ja tilana, joka mahdollisti poliittisen sosialisoinnin (Seppänen 1982). Hannu Itkosen vetämä LETE-projekti oli ensimmäinen, joka keskittyi nimenomaan työväenurheiluseurassa tapahtuvaan kasvattamiseen ja oppimiseen (ks. esim. Itkonen 1994). Myös tässä artikkelissa liikutaan historian, sosiologian ja kasvatustieteen rajapinnoilla. Roger Säljön ja John Deweyn tapaan oppiminen nähdään jatkuvana ja valtaosin tiedostamattomana toimintana, jonka mahdollistaa kommunikaatio (Säljö 2004, 11; Dewey 2004 [1916], 1–10). Tai kuten Friedhelm Neidhardt asian ilmaisee, ”culture exists and is formed in a learning and com-

munication context” (ks. Siisiäinen 1989, 49). Urheiluseuroissa kommunikaatiota tapahtuu paitsi henkilöiden myös sosiokulttuurisesti rakentuneiden perinteiden ja toimintatapojen kanssa. Juuri jälkimmäiseen liittyy yksi tämän artikkelin keskeisistä ajatuksista: työväenliikkeen omaleimainen kulttuuri ja totutut toimintatavat olivat olennainen osa työväenurheiluseurojen sosiaalistavaa vaikutusta. Työväenkulttuuri on myös siinä mielessä olennainen käsite, että se kattaa koko työväenliikkeen kulttuurin skaalan, ei vain urheilua. Tässä artikkelissa ei siis oleteta, että urheiluseuroilla olisi ollut muuta kulttuuria voimakkaampi tai syvällisempi vaikutus henkilön sosiaalistumiseen. Urheiluseuroissa tapahtuva sosialisatio nähdään osana yksilön koko elämänpiirin kattavaa sosialisatiota.

Tämä artikkeli on osa laajempaa työväenurheiluseurojen sosiaalistavaa vaikutusta tarkastelevaa tutkimusta. Ajallisesti tutkimus on rajattu vuosiin 1903–1923, alkaen SDP:n sosialistisen ohjelman hyväksymisestä ja päättyen Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen ja Suomen sosialidemokraattisen nuorisoliiton lakkauttamiseen ns. Kallion leikkauksessa. Näin ollen myös Veikkojen tarkastelu päätetään vuoteen 1923.

Veikot turkulaisella seurakentällä

Tässä luvussa käydään lyhyesti läpi Veikkojen poliittista historiaa ja kytkentöjä muihin vasemmistolaisiin toimijoihin. Seurojen keskinäiset suhteet – ja erityisesti suhteiden katkaiseminen toisiin kenties toisinajatteleviin seuroihin – kertovat sekä aatteellisen seuratoiminnan merkityksellisyydestä että seurojen paikasta osana ympäröivää yhteiskuntaa. Varsinkin työläisvaltaisissa esikaupungeissa sijaitsevien seurojen jäsenistö oli kuin läpileikkaus seudun asukkaista. Veikot jopa ylpeili tällä vuoden 1915 vuosikertomuksessaan:

*Ei ole seuralla käytettävissä erityistä sivistystä saaneita henkilöitä toimis-
saan, kuten virkamiehiä y.m. joita kyllä on muilla paikkakunnan urheiluseu-
roilla, vaan puhtaita työläisiä ovat tämän seuran toimihenkilöt (TMA: VUV, I
Ca 1915).*

Veikkojen puoluekanta oli selvä ensimmäisestä kokouksesta lähtien, sillä se perustettiin Turun Työväenyhdistyksen (TTY) alaisuuteen. Sen edeltäjiä olivat kaksi 1900-luvulla perustettua voimistelu- ja urheiluseuraa, joiden toiminta oli kuitenkin ehtinyt loppua vähäisen kiinnostuksen takia. Näistä ei tiedetä paljoa. Toiminnan hiipumisen syynä näyttävät olleen seura-aktiivien puute ja vähäisestä jäsenmäärästä aiheutunut toimintamahdollisuuksien kapeutuminen. Lähinnä purjehdustoimintaan keskittynyt ja vielä edelleen toiminnassa oleva TTY:n Urheilu- ja Pursiseura oli tosin aloittanut toimintansa jo vuonna 1896. Veikot perustettiin aikana, jolloin Turussa ei ollut yksinomaan työväestölle suunnattua urheiluseuraa. Kenttää hallitsivat porvarilliset seurat Turun Urheiluliitto ja Riento. (Järvinen 1999, 14–21.)

Hyödyntämällä TTY:n tiloja, pitämällä toimintansa monipuolisena ja liittämällä lajivalikoimaansa jo varhaisessa vaiheessa suosituksi osoittautuneen painin Veikot pystyivät nopeasti lisäämään jäsenmääräänsä ja toimintaansa. Vuoden 1916 lopulla seurassa oli jo lähes 500 jäsentä. (Järvinen 1999, 29.) Samana vuonna seuran jäsenille tuli pakolliseksi johonkin SDP:n puolueosastoon kuuluminen. (TMA: VUV, I Ca 1916). Edeltävänä vuonna seura oli alkanut järjestää urheilukilpailuja ammattiosastoille – seikka, joka vielä jakautumattomassa urheilumaailmassa puhui vahvaa kieltä seuran vakaumuksellisuudesta. Kansalaisuuttaan johtaneissa tapahtumissa ja itse sodassa seura oli aktiivisesti mukana. Veikkojen jäsenistä koottiin 150 hengen järjestyskaarti marraskuun suurlakon ajaksi vuonna 1917. Sodan aikana monet seuran jäsenet toimivat miliisilaitoksella ja punakaartiosastoissa. (Jär-

vinen 1999, 34–36.) Heistä 15 menehtyi taisteluissa tai vankileireillä. (TMA: VUV, I U 1919).

Kansalaissodan jälkeen Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) erotti jäsenyydestään seurat, jotka olivat osallistuneet sotaan punaisten puolella. Täten myös Veikot erotettiin, mutta toiminta jatkui aktiivisena jo vuonna 1919. (Järvinen 1999, 43.) Samana vuonna Veikot perusti kolmen muun seuran kanssa Työväen Urheiluliiton (TUL) Turun piirin (Kallioniemi 1994, 14). Seuran aatteelliseen kasvuympäristöön vaikutti myös läheinen yhteistyö TTY:n toisen osaston, Turun Nuoriso-osaston – myöhemmin vasemmistososialistinen Turun Sos.dem. nuoriso-osasto – kanssa. (TYARK: 362.84 (471)). Vuonna 1929 Veikot erotettiin TUL:sta, koska seura oli edeltävänä vuonna osallistunut liiton kiellosta huolimatta Neuvostoliitossa järjestettyihin kommunistisiin Spartakiadeihin. Suomen 80-jäsenisessä joukkueessa oli peräti 16 Veikkojen jäsentä. Vuonna 1930 Turun raastuvanoikeus lakkautti seuran kommunistisena. Toiminta jatkui kuitenkin nimellä Voima ja myöhemmin nimellä Weikot. (Järvinen 1999, 67–75.)

Seuratoiminnan kentät

Tässä luvussa käsitellään tutkimusviitekehityksen ensimmäistä tasoa, joka kuvaa urheiluseuran toimintaa kokonaisuudessaan ja jakaa sen kolmeen osaan: urheilutoiminta, hallintokoneistoon osallistuminen ja vapaa-aika. Tätä tasoa, kuten koko viitekehystäkään, ei pidä tulkita ylihistoriallisuuteen pyrkivänä, vaan pikemminkin urheiluseuran ideaa kuvaavana ja teoretisoivana. Viitekehys on luotu pääosin historiallisen aineiston pohjalta, mutta se kuvaa tietyin varauksin myös nykyisiä kotimaisia urheiluseuroja.

Tutkimusmallin ylin taso kuvaa kaikkea urheiluseuroihin, niin 1900-luvun alun Veikkoihin kuin nykyisiin seuroihin, sisältyvää toimintaa. Se kuvaa virallista eli rekisteröityä, demokraattista [1] ja yhdistyslakia noudattavaa urheiluseuraa, jonka päätehtävä on tarjota urheilupalveluita seuran jäsenille. Palveluiden mahdollistamiseksi ja jäsenten viihdyttämiseksi seura järjesti kulttuurierintoja, kuten iltamia ja juhlia, joilla kerättiin varoja. Koska käytännössä katsoen kaikki Suomen viralliset urheiluseurat noudattivat yhdistyslakia, oli niiden hallintokoneisto samanlainen. Se koostui seuran yleisestä kokouksesta, johtokunnasta ja erilaisista jaostoista ja toimikunnista, joita perustettiin tarpeen mukaan. (Finlex, 26.5.1989/503.) Mallin ylin taso on seuraavanlainen:

Kuvio 1. Tutkimusmallin ylin taso

Urheilutoimintaan sisältyy harjoituksissa ja kilpailuissa sekä niiden yhteydessä vietetty aika. Urheilutoiminnan lisäksi seura vaatii toimiakseen, että sen jäsenet – tai ainakin osa heistä – osallistuu päätöksentekoon, seuratoiminnan pyörittämiseen ja seuran suunnan määrittämiseen. Seuran johto on viime kädessä vastuussa siitä poliittisesta suunnasta, jota seura edustaa. Koska seura on demokraattinen organisaatio, on seuran jäsenillä huomattava ellei jopa suurin vaikutus sen poliittiseen suuntaan. Johtokunnan on tehtävä päätelmänsä jäsenistön edustamien ja ajamien aatteiden pohjalta, ja näillä tiedoilla muokattava seuran poliittis-

ta agendaa. Tämä päätöksentekoprosessi näkyy selkeästi kokouksessa, joka pidettiin Veikoissa viikkoa ennen kansalaissodan syttymistä. Toimittaja ja ammattiyhdistysaktiivi Ernst Lähde lausui mielipiteensä työväenliikettä puhuttaneesta asiasta:

Seuran jäsen Ernst Lähde selosti laajasti kysymystä Suomeen perustettavaksi aiotusta asevelvollisuudesta ja sotalaitoshankkeesta, samalla ehdottaen että seurakin puolestaan päättäisi lausua jyrkät paheksumisensa moisia porvariston hankkeita vastaan. Ilman pidempää keskustelua päätti seura yhtyä tehtyyn ehdotukseen. (TMA: VUV, I Ca 1918.)

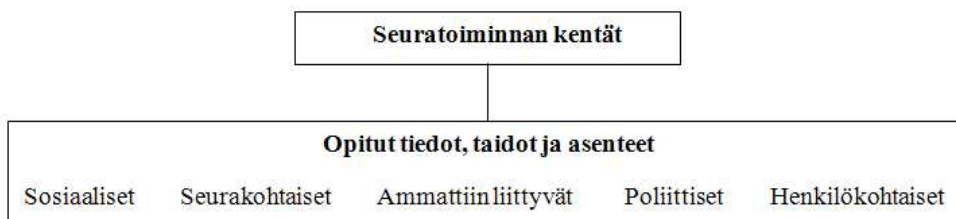
Tähän seuratoiminnan kenttään sisältyy siis kokouksiin osallistuminen sekä saatujen luottamustoimien hoitaminen. Luottamustoimia ovat muun muassa iltamien järjestäminen, kilpailuissa tuomarointi ja varainkeruu.

Kolmas seuratoiminnan kenttä on muodostettu negaation avulla: siihen sisältyy kaikki toiminta, joka ei sisälly edellisiin. Näitä ovat kulttuuritoiminta ja siihen tiiviisti liittyvä varainkeruu. Kulttuuritoiminta oli monimuotoista riippuen muun muassa paikallisista perinteistä, varoista, saatavilla olevista tiloista ja seurasta löytyvistä lahjakkuuksista. Veikoissa yleisintä oli iltamien vietto. Näitä järjestettiin tarkasteltavana ajankohtana vuosittain muutamasta lähes kolmeen kymmeneen. (TMA: VUV, I Cd.) Useimmiten iltamiin sisältyi tanssia, koska se veti tehokkaasti jäseniä paikalle ja oli edullinen järjestää. Muita suosittuja ohjelmanumeroita olivat muun muassa näytelmät, voimisteluesitykset, lauluesitykset ja erilaiset leikit. Ohjelma saattaa kuulostaa lapselliselta, mutta sitä saapuivat katsomaan kaikenikäiset. Esimerkiksi vuonna 1921 järjestettyyn tanssi-iltamaan myytiin 208 lippua, ja suosituimmista iltamista oli jopa neljäsataa henkeä. (TMA: VUV, I Cd).

Urheiluseurassa opitut tiedot, taidot ja asenteet

Edellä olevassa luvussa käsiteltiin mallin ylintä tasoa, eli kaikkea urheiluseuraan sisältyvää toimintaa. Toinen taso jakaa toimintakentät opittuihin tietoihin, taitoihin ja asenteisiin, joita brittiläisen aikuiskasvatustieteilijä Konrad Elsdonin mukaan on viisi kappaletta: sosiaaliset, seurakohtaiset, ammattiin liittyvät, poliittiset ja henkilökohtaiset (Elsdon 2000, 255–257). Kussakin kolmessa toiminnan kentässä voidaan oppia näitä taitoja, mutta kuten myöhemmin huomataan, käytetty historiallinen aineisto ja työväenurheiluseuran ominaispiirteet vaikuttavat huomattavasti siihen, mitkä opitut tiedot, taidot ja asenteet tunnistettiin ja pystyttiin malliin sijoittamaan.

Kuvio 2. Tutkimusmallin toinen taso

Elsdonin johtaman tutkimusryhmän tekemään tutkimukseen oli valittu 31 brittiläistä yhdistystä ja seuraa yhdistyskentän eri laidoilta. Niiden historiaan ja toimintatapoihin tutustuttiin

ja niihin liittyen toteutettiin yhteensä 1104 haastattelua. (Elsdon ym.1995, 11.) Tutkimustulosten soveltamisesta Suomeen ja 1900-luvun alkuun voidaan olla montaa mieltä, eikä siirtymä olekaan ongelmaton. Mahdolliset ongelmakohdat eivät synny ajallisesta etäisyydestä vaan pikemminkin kulttuurien välisestä erosta. Vahvin perustelu Elsdonin tutkimustulosten käytölle piilee hänen tutkimuksensa laajuudessa ja edustavuudessa, kuuluihan tutkimuksen piiriin seurajäseniä eri ikäryhmistä, koulutustaustoista ja luottamustehtävistä. Tutkimus kattaa laajan skaalan erilaisia seuratoimintaan liittyviä henkilökohtaisia kokemuksia ja merkityksenantoja, joten niiden avulla voi luonnehtia riittävällä tarkkuudella myös kotimaisten työväenurheiluseurojen jäseniä.

Elsdonin tutkimukset osoittivat, että 92 prosenttia haastatelluista koki oppineensa sosiaalisia ja ryhmässä toimimiseen tarvittavia taitoja. Haastateltavat kertoivat oppineensa muun muassa ymmärtämään paremmin toisten sosiaaliryhmien jäseniä, toimimaan yhdessä ja ottamaan vastaan haasteita. Myös itsetuntemus sekä itsensä ja muiden arvostaminen kasvoivat seurassa toimiessa. (Elsdon 2000, 255.) Vaikka sosiaalisia taitoja opittiin tehokkaasti kaikenlaisissa yhdistyksissä, osoittautuivat naiset ja naisten yhdistykset tässä tehokkaimiksi. Myös urheiluseuroissa sosiaalisten taitojen oppiminen oli keskimääräistä voimakkaampaa. (Elsdon ym. 1995, 58.) Seuraava lainaus ei käsittele Veikkoja, vaan ylipäätään turkulaisia työväenurheiluseuroja tarkastelemaltani aikakaudelta. Se ei myöskään erittele opittuja sisältöjä, mutta se kertoo siitä voimakkaasta vaikutuksesta, joka urheiluseuroilla uskottiin olevan yksilöihin ja heidän oppimiseensa.

Vankka käsitykseni on, että TUL:n seurojen merkitys on ollut suuri nuorison kasvattajana. Epäilen, että korkeakoulut ja muu koulutus ei korvaa kaikilta osin työväenjärjestöjen sisällä tapahtuvaa käytännön antamaa oppia. Onko-han Suomen työväenliikkeen tulevat johtajat vajaaoppineita akateemisista oppiarvoistaan huolimatta? (SUA: LPR 1-36.)

Veikoista on vaikea paikantaa kaikkia sosiaalisten taitojen yksittäisiä oppimistilanteita, sillä lähes mikä tahansa kanssakäymistä ja yhteistoimintaa vaativa tilanne oli samalla mahdollinen oppimistilanne. Niitä kuitenkin löytyy kaikilta seuratoiminnan kentiltä, mutta erityisen merkittävänä voidaan pitää sekä seuran sisäisiin että ulkoisiin kokouksiin – esimerkiksi TUL:n piirin kokoukset ja liittokokoukset, joissa Veikoilla oli usein edustaja – osallistumisesta sekä juhlatapahtumien järjestämistä ja niiden seuraamista. Yksi mahdollisista oppimistilanteista oli yleinen kokous vuonna 1917, jossa keskusteltiin vilkkaasti seuran lipun väristä. Kokouksessa vaikuttivat tekijät, jotka on todettu oppimista edesauttaviksi: keskustelevalta ilmapiiri, vastakkaiset mielipiteet ja niiden perustelut sekä keskustelijoiden motivaatio. (Johnson & Johnson 1985, 252–254; Bransford, Brown & Cocking 1999, 48–49, katso myös Fox 2004, 132–149; Pintrich & Schunk, 2002, 6–12.)

Värikysymys sai osakseen vilkkaan puheenvuorojen käytön. Johtokunnan ehdotusta, joka oli valkoinen väri, arvosteltiin ankarasti. Suurin osa puheenvuorojen käyttäjistä puolsi punaista väriä. Lopulta asia oli ratkaistava sulettulla lippuäänestyksellä, jolloin valkoisen pohjavärin puoltajia oli 26 ja punaisen 47. (TMA: VUV, I Ca 1917.)

Tämän esimerkin yhteydessä on syytä esitellä alussa mainitun Säljön ajatuksia sosiokulttuurisesta oppimiskäsityksestä. Kyseisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen ei niinkään kohdistu tiedollisiin sisältöihin, vaan jaettujen fyysisten ja kognitiivisten välineiden hallintaan (Säljö 2004, 16). Yllä olevaa tapausta tulkittaessa tämä tarkoittaa sitä, että vaikka kyseisenä aikana, kuten nykyäänkin, punainen väri yhdistettiin muun muassa vasemmisto-

laisiin aatteisiin, yksilöiden on tunnistettava se konteksti, jossa näin tapahtuu. Yksilön on luettava tilannetta saadakseen tietoa siitä, onko kyseessä poliittinen vai kenties jokin muu konteksti. Värikysymystä käsiteltäessä yksilöiden oli tehtävä vähintäänkin tiedostamaton tulkinta tilanteesta, jotta hän ymmärtäisi käydyn keskustelun ja sen tärkeyden. Esimerkiksi härkätaistelijan punainen vaate ei viittaa vasemmistolaisuuteen, kun taas vapun työväenmarsseilla punaisilla lipuilla on aivan tietty sanomansa. Punaisen värin käyttö poliittisessa mielessä vaatii siis yleisesti jaetun tiedon ymmärtämistä.

Oletettavasti Veikoissa jokainen tajusi, mihin punainen väri viittaa, ja siksi päätös oli tehtävä harkiten. Tämä on esimerkki siitä, miten jokaisella historian omaavalla sosiaalisella ryhmällä on yksilölliset sosiokulttuuriset perinteensä. Tämä on syytä pitää mielessä myös jatkossa, sillä se tarjoaa hedelmällisen näkökulman Veikoista löytyneiden oppimiskokemuksien tulkintaan. Vain työväenliikkeen tuntevat henkilöt osasivat reagoida ”oikein”, eli työväenliikkeen perinteiden mukaisella tavalla, kohdatessaan poliittisesti latautuneen tilanteen.

”Content learning”, joka on tässä artikkelissa käännetty tutkimuskohde huomioon ottaen termillä ”seurakohtainen oppiminen”, pitää sisällään ne tiedot ja taidot, joiden edistämiseksi seura on perustettu ja joita seuraan liittyvän jäsenen voidaan olettaa tavoitelleen (Elsdon 2000, 255). Veikkojen kohdalla tämä tarkoitti siis urheilulajien ja voimistelun opetelemista ja oppimista. Edellä mainittu sosiaalisten taitojen oppiminen mahdollistaa seurakohtaisen oppimisen, joka taas vuorostaan kasvattaa itseluottamusta ja itsetuntemusta (Elsdon 2000, 255). Veikkojen tapauksessa seurakohtaisiin taitoihin kuuluivat myös työväenlaute ja työväenkulttuuri sekä näiden taustalla vaikuttava ideologia. Voimakas oppimiskokemus syntyi ainakin seuran yleisen toiminnan ja sen kannattamien arvojen seuraamisesta. Tällöin jäsen sai huomata, että seura tukee lakkoilua, punakaartia ja vankileireillä viruvia tovereitaan. (TMA: VUV, I Ca 1919,1921; Järvinen 1999, 34–36.)

Ammattiin liittyvät taidot jäivät tässä artikkelissa vähälle käsittelylle johtuen niiden harvinaisuudesta. Elsdonin mukaan vain 23 prosenttia haastatelluista oppi seuratoiminnasta taitoja, jotka olivat suoraan sovellettavissa heidän ammattiinsa (Elsdon 2000, 255–256). Luku ei ole pieni, mutta tässä yhteydessä on otettava huomioon mallin soveltamiskohde eli työväenurheiluseura. Esimerkiksi Naantalin Tovereista, joka oli hyvin samankaltainen seura kuin Veikot, on säilynyt lista jäsenten ammateista. Ammatit vaihtelivat työmiehestä rakennusmestariin, valtaosan ollessa työmiehiä (SUA: NVUT). Jäsenaines oli siis hyvin erilaista kuin Elsdonin tutkimuksen aikoihin 1990-luvulla, jolloin palveluammatit ja informaatioteknologiaan liittyvät ammatit ovat lisääntyneet huikkeasti. En väitä, etteikö ammattiin liittyvää oppimista olisi tapahtunut. Veikkoja koskevista lähteistä ei kuitenkaan löydy tästä merkintöjä.

Elsdonin tutkimusryhmä määrittelee politiikkaan liittyvät tiedot ja taidot jonnekin puoluepolitiikan ja yhteisöllisen toiminnan välille. Tietyn aatteen oppimisen sijaan he käsittelevät länsimaiseen politiikkaan ja demokratiaan liitettyjä taitoja, kuten konsensuksen rakentamista, erimielisyyksien sietämistä ja väittelytaitoja. Tässä mielessä taidot ovat siis hyvin samanlaisia kuin edellä mainituissa sosiaalisissa taidoissa. Varsinainen tiedollinen puoli muotoutuu kokouksiin osallistumisen kautta sekä paikallisiin – ja joissain tapauksissa valtakunnallisiin – poliittisiin vaikutustapoihin tutustumalla. Seuratoiminnalla oli huomattavia vaikutuksia osallistujiin: 76 prosenttia koki tulleen tietoisemmaksi julkisista poliittisista kysymyksistä; puolet tuli poliittisesti tiedostavimmiksi ja neljäsosa vastaajista alkoi toteuttaa oppimiaan poliittisia tietoja ja taitoja käytännössä. Kuten sosiaalistenkin taitojen kohdalla, naisvastaajat kokivat oppineensa enemmän politiikan saralla kuin miesvastaajat. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että mitä pienempi seura on kyseessä ja mitä vähemmän sillä on

palkattua henkilökuntaa, sitä enemmän poliittista oppimista tapahtuu. Elsdonin mukaan tämä johtuu tilanteesta, jossa seuran jäsenten on ensin itse päätettävä poliittisista yhteyksistään ja sitten toimeenpantava ne. (Elsdon 2000, 256–257; Elsdon et al. 1995, 70–78.)

Veikkojen toiminnasta oli helppo tunnistaa ei vain seurakohtaisten taitojen oppimistilanteet vaan myös poliittisten taitojen oppimistilanteet. Molempien lukumäärä osoittautui suureksi. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, että näiden kahden taitojoukon sisältö olisi muuta oppimista tärkeämpää tai oppiminen tehokkaampaa. Veikkojen kohdalla tulosten vinoutuminen johtuu lähdemateriaalista: valtaosa säilyneestä materiaalista on kokouspöytäkirjoja ja vuosikertomuksia, joista on hyvin vaikea löytää henkilökohtaisia tai ammattiin liittyviä oppimiskokemuksia koskevia merkintöjä.

Viides ja viimeinen opittujen taitojen joukko onkin juuri henkilökohtaiset taidot. Näihin Elsdon lukee kuuluviksi sellaiset tiedot ja taidot, jotka ”muuttivat haastateltavien persoonaa heidän omasta mielestään olennaisilla tavoilla” (Elsdon 2000, 257; tekijän käännös). Sanomattakin on selvää, että lähteistä ei juurikaan löydy tällaisia oppimiskokemuksia. Selvin merkki henkilökohtaisten asenteiden muutoksesta löytyy vuonna 1905 syntyneen ja vuonna 1921 Veikkoihin liittyneen Viljo Hellmannin haastattelusta. Seuraavaa lainausta on alustettava toteamalla, että Turun Toverit -seuran perustivat vuonna 1929 suuntakiistojen vuoksi Veikoista eronneet sosialidemokraatit. Jo edellä mainittu Voima taas oli Veikkojen (vasemistolaisen) toiminnan jatkaja sen jälkeen, kun Veikot oli lakkautettu kommunistisena. (Järvinen 1999, 69–79.)

Enimmäkseen Weikoilla on haastatellun mukaan ollut hyvät suhteet muihin TUL:n seuroihin. Aina on tosin pientä kaunaa ollut Tovereihin päin. Vieläkään [haastattelu tehtiin vuonna 1985] eivät vanhat weikkolaiset ”sulata” Tovereita, mutta nuoret jo kylläkin. Kaunaa on jäänyt muun muassa siitä, kun Toverit yrittivät estää Voiman perustamisen – ”ne ajat eivät helposti vanhan mielestä häviä”, sanoo haastateltu. (TYKL: kk/1595:10.)

Tässäkään ei ole kyse varsinaisesta taidosta, vaan syvään juurtuneesta asenteesta ”pettureiksi” miellettyjä kohtaan. Elsdonin tutkimuksessa käsiteltiin pikemminkin henkilökohtaista kehittymistä, esimerkiksi 81 prosentin mukaan tärkein opittu henkilökohtainen ominaisuus oli itsevarmuus. Seuraavaksi tärkeimmiksi koettiin onnistumisen ja kompetenssin kokemukset. (Elsdon 2000, 257.) Henkilökohtaiset -osioon on kuitenkin sisällytettävä myös edellä mainitun kaltaiset henkilön asenteisiin syvästi ja pitkäaikaisesti vaikuttaneet oppimiskokemukset. Toisaalta Toverit-Voima-tapaus osoittaa, että syvään juurtuneet asenteet saattoivat olla poliittisia ja vastaavasti poliittiset aatteet saattoivat olla syvään juurtuneita, kuten ne usein ovatkin.

Suora poliittinen sosialisatio

Kolmannessa tasossa malli jakautuu yhtäältä politiikkaan ja toisaalta muuhun toimintaan liittyviin oppimistilanteisiin. Jako tehdään negaation avulla: ensin määritellään politiikkaan liittyvät oppimistilanteet ja niissä opitut sisällöt, jolloin jäljelle jääneet tilanteet muodostavat muuhun toimintaan liittyvän osion. Mallin vasemmalle reunalle sijoitettu politiikkaan liittyvä osio koostuu suoraan ja epäsuoraan poliittiseen sosialisatioon liittyvistä oppimistilanteista.

Suoran ja epäsuoran poliittisen sosialisatian käsitteitä määrittivät ensimmäisinä sosiologit Richard Dawson ja Kenneth Prewitt (Dawson & Prewitt 1969, 63–80). Samalla he olivat mukana määrittämässä tällekin tutkimukselle olennaista poliittisen sosialisatian

tutkimusalaa. Nimensä mukaisesti poliittisen sosialisiaation tutkimus tarkastelee monitieteisesti niitä tapoja, joilla poliittiset sukupolvet uusintavat itsensä. Lähestymistapa on tämän artikkelin kannalta relevantti, sillä tietyin varauksin siinä voi tarkastella poliittisten sisältöjen omaksumista myös historiallisina ilmiöinä. Elsdonin tavoin poliittisen sosialisiaation tutkimus näkee sosiaalistumisen tapahtuvan aina jossain sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossain sosiaalisesti muotoutuneessa ryhmässä tai jonkin poliittis-sosiaalisen kulttuurin jatkumossa. Tähän artikkeliin tutkimusala tarjoaa mahdollisia metodeja ja näkökulmia, ei ylihistoriallisia lainalaisuuksia sosiaalistumistilanteista.

Kuvio 3. Tutkimusmallin kolmas taso

Suora poliittinen sosialisiaatio tapahtuu esimerkiksi poliittisia puheita kuuntelemalla ja poliittisiin tapahtumiin osallistumalla, joten se on suhteellisen helposti tunnistettavaa. Yksilöiden välillä on tietysti paljon eroja oppimistavoissa, mutta tässä käsitelläänkin oppimistilannetta, ei yksilön oppimista. Epäsuoraan poliittiseen sosialisiaatioon luetaan kuuluvaksi tilanteet, jotka eivät suoraan liity politiikkaan, mutta jotka myöhemmin edesauttavat poliittisten arvojen omaksumista. Epäsuora poliittinen sosialisiaatio näyttäisi vaikuttavan enemmän yleisen poliittisen kulttuurin kuin tietyn puoluekannan omaksumiseen. Dawsonin ja Prewittin mukaan urheiluseurat opettavat demokraattisia arvoja, koska siellä opitaan pelaamaan sovitulla säännöllä, olemaan hyvä häviäjä ja kunnioittamaan demokraattista päätöksentekoa (Dawson & Prewitt 1969, 69–70). Soveltamalla edellä sanottua suomalaiseen työväenurheiluseuraan voidaan todeta, että epäsuora poliittinen sosialisiaatio edesauttoi enemmän työväenkulttuurin kuin varsinaisten politiikan sisältöjen omaksumista. Esimerkkinä kulttuurista voidaan pitää varhaista keskustelua liikunnan tarpeellisuudesta: työläispiireissä katsottiin, että liikunta on hyväksi työläisille, jotta he toipuisivat raskaasta työstään (Tammi-puttonen 1898). Porvarien liikunta taas nähtiin turhamaisuutena (Laine 1992, 116–117). Tässä ei ole sinänsä kyse politiikasta, mutta silti se vaikutti siihen, samaistuiko yksilö työläisiin vai porvareihin.

Kuten edellä esitetystä voidaan päätellä, suora poliittinen sosialisiaatio oli Veikoissa erittäin voimakasta. Toiminnan voimakkuus tosin vaihteli, sillä siihen vaikuttivat sekä seuran sisältä että ulkoa tulleet vaikutteet. Esimerkiksi seuraa perustettaessa työväestö ei vielä ollut maksanut jyrkän luokkataistelun linjaa. Vasta kansalaissotaa lähestyttyessä, alkaen 1910-luvun puolivälistä, Veikot alkoivat maksua yksinomaan työväenkulttuuriin ja -aatteeseen liittyviä toimintatapoja, jotka asettivat sen *de facto* porvaristoa vastaan. Näitä olivat muun muassa juhlaurheilupuvun punaiset housut (TMA: VUV, I Ca 1913) ja punainen lippu (TMA: VUV, I Ca 1917), poikaosastoon liittymisen ehdoksi asetettu jommankumman vanhemman kuuluminen puolueosastoon (TMA: VUV, I Ca 1915), jo edellä mainittu ammattiosastojen välinen urheilukilpailu (1915) sekä lukuisat julistukselliset tekstit vuosikertomuksissa. Ensimmäisen kerran ”aate” mainittiin vuoden 1914 vuosikertomuksessa,

jonka mukaan "[--] Woimiensa mukaan on seura koettanut levittää urheiluaatetta paikkakunnalla ja koettanut sitä levittää etenkin työläispiireihin" (TMA: VUV, I Ca 1914). Kansalaisliiton aikana tilanne kiristyi tietysti äärimmilleen, kun Veikot muodostivat oman järjestyskaartinsa. Sodan päätyttyä, kun TUL:kin oli perustettu, toiminta jatkui poliittisella saralla varsin samanlaisena, vaikka Veikot ja muut työväenurheiluseurat eristäytyivätkin tehokkaasti porvarillisesta urheilusta. Veikoissa toiminta kääntyi aiempaa enemmän sisäänpäin, sillä seurassa kärsittiin "eripuraisuudesta". (TMA: VUV, I Ca 1920.) Lähteet eivät kerro eripuraisuuden syitä, mutta mahdollisesti seuraa vaivasi puoluehajaannus. Tähän viittaa tapahtuman ajankohta, vuosi 1920, sekä seuran myöhemmät vaiheet 1920-luvun lopussa.

Suoraa poliittista sosialisaatiota oli löydettävissä myös urheilun saralta. Kuopion liittokokouksessa vuonna 1921 TUL teki periaatepäätöksen, jonka mukaan liiton jäsenet eivät saaneet kilpailla koti- tai ulkomaisten porvariuurheilijoiden kanssa. Tätä edelsi vuoden 1919 päätös, jonka mukaan kaikesta yhteistyöstä porvarillisten urheilujärjestöjen kanssa oli luovuttava. (Hentilä 1982, 101.) Päätösten toteutumista valvottiin työväenurheiluseuroissa tarkasti, sillä sen lisäksi että päätös oli virallinen ja TUL:n yleisen linjan mukainen, oli sillä myös "kentän" tuki. Porvariseuroihin suuntautuneiden urheiluyhteyksien lisäksi jäsenen erottamiseksi työväenurheiluseurasta riitti aiempi toiminta suojeluskunnassa. Vuonna 1922 Veikoista erotettiin kaksi jäsentä – joista toista kutsuttiin "toveripetturiksi" – johtuen heidän yhteyksistään porvarilliseen urheilujärjestöön. Asiasta päätettiin myös ilmoittaa *Työväen Urheilulehdessä* ja paikallisissa työväenlehdissä. (TMA: VUV, I Ca 1922.) Hannu Ikonen kutsuu tämänkaltaista toimintaa osuvasti "sosiaaliseksi kontrolliksi" ja katsoo sen erääksi tavoitteeksi sosiaalisen todellisuuden muokkaamisen: "Säädetyin normistoin ja valitsein toimintakäytännöin on asetettu vaatimuksia yhteisöllisestä toimeliaisuudesta kurin ja toverivelvoitteiden hengessä." (Ikonen 1997, 205.) Julkinen häpäiseminen toimi epäilemättä tehokkaana toverikurin muotona. Lisäksi sillä luotiin koko TUL:n kattavaa yhteistä normistoa, mikä oli soveliasta ja mikä ei.

Muiden turkulaisten työväenurheiluseurojen tapaan Veikot tiedotti toiminnastaan sosialidemokraattisessa *Sosialisti*-sanomalehdessä. Siinä missä muut ilmoittivat lyhyesti tulevista iltamista tai urheilutuloksistaan, Veikot kirjoittivat palstatolkulla vasemmistososialistisesta näkökulmasta laadittuja kuvauksia vuosijuhlistaan, vuosikokouksistaan, iltamistaan ja urheilukisoistaan.[2] Seura oli itse ahkera tiedottaja, mutta lisäksi *Sosialistin* toimittajat kirjoittivat juttujaan seuran toiminnasta. Tehokas suoran poliittisen sosialisaation apuväline oli seuran vuosikertomukset, jotka julkaistiin kokonaisuudessaan. Niissä seuran ajama aate näkyi voimakkaimmillaan. Näin kirjoitettiin esimerkiksi vuoden 1919 vuosikertomuksessa:

Toimintamme tähtää siihen, että kaikki työläiset saataisiin käsittämään se suurin hyöty mitä voimistelu ja urheilu harjoitettuna tarjoaa ihmiselle. Aloittaessamme seuraavaa toimintavuotta toivokaamme että Turun työläiset suurin joukoin liittyvät seuraamme, ja siten kasvakoon kaikkialla maassamme terve, voimakas ja päämäärästään tietoinen työväenluokka. (TMA: VUV, I Ca 1919.)

Sosialistissa julkaistiin lisäksi kuvauksia seuran juhlista ja iltamista. Useimmiten kuvauksissa käsiteltiin vain lyhyesti tapahtuman poliittisesti merkittävintä ohjelmanumeroa, puhetta. Seuraavanlaisia lyhyitä kuvauksia on säilynyt:

[...] vanha puolueveteraani W. Annala piti nuorille omistetun puheen, puheessaan hän vakavin sanoin sanoihin kehoitti nuorisoa kerääntymään sosialide-

mokratian ympärille, sillä sen avulla varmasti pääsemme päämääräämme.
(Demokraatti 157/1919.)

[...] Kotiranta puheessaan painosti sitä kaikkipuolista merkitystä, mitä on nähtävä w- ja u-seuroilla: työläisten ruumiillinen kehittäminen ja työläisurheilijoista luokkatietoisten työläisten kasvattaminen. (Sosialisti 70/1921.)

Vain kaksi kokonaista puhetta on säilynyt, nekin *Sosialistin* sivuilla. Ensimmäinen on hyvin perinteinen luokkataisteluun kehottava puhe, jota kuvaa hyvin seuraava katkelma:

On totta, että Veikkojen toiminta w- ja u:seurana tähtää etupäässä juuri työtätekevän nuorison ruumiillisen kuntoisuuden edistämiseksi ja sellaisena suorittaa se sangen tärkeitä kulttuurimerkityksellistä työtä pyrkiessään lieventämään niitä vaurioita, joita kaikki murjoava kapitalistinen tuotantotapa ihmisrodullekin ja etupäässä juuri sen työtätekevälle väestönosalle aiheuttaa. (Sosialisti 89/1922.)

Toinen, Veikkojen 11-vuotisjuhlassa pidetty puhe ei koskenut lainkaan itse seuraa, vaan ruumiillisesti ja henkisesti täydellisen ihmisen luomista. Puheen punaisena lankana oli se, että työväestön oli alettava luomaan ihanneihmistä, sillä vain hän tuli olemaan tulevaisuuden yhteiskunnan arvoinen. (Sosialisti 78/1923.) Kyseinen debatti (työväen)urheilun ”puhdistavasta” ja kehittävästä merkityksestä oli saanut alkunsa jo 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa Suomen työväenurheilun isäksi tituleeratun Viktor Dammin kirjoituksista. Aivan 1900-luvun alussa työläisten kunnan ja henkisten ominaisuuksien parantaminen oli yksi merkittävimmistä perusteista itsenäiselle työväenurheiluliikkeelle. Vasta 1910-luvulla, eritoten vuoden 1912 Tukholman olympialaisten yhteydessä, työväenurheiluliike alkoi omaksumaa selkeästi poliittisia perusteita urheiluaatteelleen ja korostaa vastakohtaisuuttaan porvarilliseen urheiluliikkeeseen, joka antoi liian suuren arvon isänmaallisuudelle ja ”kansalliskiihkolle”. (Karvala 1999, 38–40.) Urheilun kehittävien ominaisuuksien korostaminen jäi kuitenkin vakituiseksi osaksi urheiluaiheista keskustelua. Kehityskosta, työläisten aseman kohottamisesta urheilun avulla ja ruumiillisten ja henkisten voimien tärkeyden korostamisesta tuli olennainen osa sosialidemokraattista urheiluaatetta.

Epäsuora poliittinen sosialisatio

Epäsuora poliittinen sosialisatio on hankalasti määriteltävissä muun muassa siksi, että sosiaalistavan kokemuksen ja sen poliittiseksi toiminnaksi realisoitumisen välinen aika saattaa kasvaa hyvin pitkäksi (Dawson & Prewitt 1969, 69–71). Samaten on vaikea sanoa mitään yksiselitteistä yksilön oppimiskokemuksista ja niistä johtuvasta poliittisesta sosioliisaatiosta. Toisen maailmankuvaa muokkaava kokemus saattaa olla toiselle arkipäiväinen, tylsä tai merkityksetön. Kuten edellä todettiin, epäsuora poliittinen sosialisatio on omiaan kuvaamaan ennen kaikkea yleisten poliittisten pelisääntöjen ja realiteettien omaksumista, ei niinkään puoluekannan. Näin ollen epäsuoraa poliittista sosioliisaatiota on toiminta, joka sitouttaa seuran jäsentä työväenkulttuuriin käyttämättä poliittisiksi tunnistettavia keinoja tai dialogia. Se on myös sitouttamista itse seuraan ja sen tavoitteisiin. Tällä tarkoitetaan seurassa vallitsevaa ilmapiiriä, joka hyväksyy seuran toimet yleisellä tasolla, vaikka yksittäisistä kysymyksistä syntyisikin erimielisyyksiä. Seuraavat esimerkit epäsuorasta poliittisesta sosioliisaatiosta selventävät termin sisältöä entisestään.

Painija Robert Oksan tarinaa voi lukea monella tavalla, mutta päällimmäiseksi siitä jää esille vaikutusvalta, joka urheiluseuralla ja seuratovereilla häneen oli. Oksa syntyi Turussa

vuonna 1893. Turun Urheiluliitossa ja Turun Riennossa vietettyjen vuosien jälkeen hän liittyi vuonna 1917 Veikkoihin (KA: EK-Valpo/HMP/Turku/877.) Jo tässä vaiheessa Oksa oli aikansa julkisuudenhenkilö, sillä hän oli voittanut painin Suomen mestaruuden vuosina 1915–1917 (Järvinen 1999, 61). Tässä artikkelissa ei ole mahdollista eritellä syitä, joiden takia Oksan siirtyi porvarillisesta urheiluseurasta Veikkoihin. Vetävinä tekijöinä olivat ainakin huippupainijoiden keskittyminen Veikkoihin sekä yleinen, kansalaissotaa lähestyttäessä syntynyt ilmapiiri, joka kannusti työläistäustaisia urheilijoita liittymään ”omiensa joukkoon” – Oksahan oli ammatiltaan varastomies. Etsivän Keskuspoliisin (EK) mappi Oksasta kertoo asiasta näin: ”Kun Suomen urheilujohto jakautui syksyllä 1917 kahtia liittyi kertoja työväen urheiluseuraan Weikot, koska hän silloin oli omistautunut koko mieleltään ja tahdoltaan työväen asialle” (KA: EK-Valpo/HMP/Turku/877).

Loppuvuonna 1917 Oksa vietti aikaa Turun miliisilaitoksella, jonka palveluksessa oli monia muitakin Veikkojen jäseniä. Hän kävi muun muassa ”ase- ja väkijuomatarkastuksella” Tango-kahvilassa painijatovereiden ja Veikkojen jäsenten Ilmari Rantasen ja Yrjö Rautasen kanssa. Punakaartiin Oksa liittyi 3. huhtikuuta 1918, kun Turkuun oli tullut tieto saksalaisten maihinnoususta Hankoon. Myöhemmin Oksa selitti käyttäytymistään näin:

Syyt miksi lähdin mukaan olivat osaksi siinä, että joukkueessa oli minulle paljon tuttuja urheiluseuratovereita, osaksi veti seikkailuhalu ja kolmanneksi olin päättänyt vetäytyä Venäjälle kun näin, että kansalaissota päättyy työläisten tappioon. (KA: EK-Valpo/HMP/Turku/877) .

Punakaartiin liittymisestä ja agitaatiosta sanoi Oksa, kuulustelijan kirjaamana, näin: ”ei tunne kiihottajia erikoisesti ketään, sillä kiihotus oli yleinen ja menijöitä muuten kuinka paljon hyvänsä huonojen aikojen ja luvatusuuren palkan takia.” Punakaartiin liittymisellä oli Oksalle kauskantoiset seuraukset, sillä hänet lähetettiin heti Karjaalle, jossa hän osallistui taisteluihin. Pian valkoiset joukot ottivat hänet kiinni ja lähettivät Tammissaaren vankileirille. Sieltä hän pakeni Rantasen kanssa Ruotsin puolelle. Paon syynä oli poliisin murha, johon Oksan katsottiin syyllistyneen sodan aikana. Porvari- ja työväenlehdistö taittoivat peistä kyseisestä asiasta vuosia, kunnes vuonna 1922 hänet todettiin syyttömäksi. Oksan myöhemmistä vaiheista todettakoon, että hän asui lyhyen ajan muun muassa Neuvostoliitossa Suomen Kommunistisen Puolueen kollektiivin yhteydessä. (KA: EK-Valpo/HMP/Turku/877.) Loppuelämänsä Oksa asui Tukholmassa ja toimi Ruotsin painijoukkueen päävalmentajana.

Oksan sotaan ja Veikkoihin liittyvää tarinaa lukiessa on muistettava, että kyse on Etsivän Keskuspoliisin kuulusteluissa keräämistä tiedoista. Oksan voidaan siis olettaa väheksyneen panostaan ja Veikoissa tapahtuneen agitaation merkitystä välttyäkseen pitkältä tuomiolta. Se, mikä tarinasta kuitenkin nousee esille, on epäsuora poliittinen sosialisaatio. Oksa päätti painijatovereidensa, seuran ja yleisen työväestölle suotuisan ilmapiirin vaikutuksen alaisena liittyä ensin miliisiin ja sitten punakaartiin. On mahdotonta osoittaa yksittäistä oppimiskokemusta, joka sai Oksan lopulta liittymään punakaartiin, eikä se ole tarpeenkaan, mutta hänen tapauksessaan vertaisten esimerkki toimi erittäin voimakkaana sosiaalijana.

Työväen urheilutoimintaa ja sen aatteellista vaikuttavuutta ei voi käsitellä mainitsematta urheilujuhlia ja niihin olennaisesti liittyviä työväenmarsseja. Turussa tärkein tapahtuma oli piirin kevätjuhla, mutta tämän lisäksi järjestettiin useita pienempiä urheilujuhlia. Esimerkiksi vuonna 1919 Veikot järjestivät Turun Sos.-dem. Nuoriso-osaston kanssa Turun Urheilupuistossa Suuren kansanjuhlan, johon sisältyi muun muassa urheilukilpailut, puheita, soittoa, laulua, runoja ja runonlausuntakilpailu. Juhlapuheen piti SDP:n puoluesihteerin, agi-

taattori ja *Sosialistin* entinen päätoimittaja Taavi Tainio. (Demokraatti 144/1919.) Itse juhlatapahtumaa näkyvämpi oli kuitenkin työväenurheilijoiden marssi juhlapaikalle. Koska juhlat olivat Urheilupuistossa, urheilijat marssivat ydinkeskustan halki seuraliput liehuen ja seurapukuihin pukeutuneina. Tienvarret olivat täynnä yleisöä, joka sai liittyä mukaan marssiin. TUL:n liittojuhlia, joita ensimmäisen kerran vietettiin vuonna 1927 ja jotka ovat idealtaan samanlaisia mutta kooltaan suurempia, on pidetty muun muassa työväen joukkovoiman korostamisena porvarilliseen urheiluliikkeeseen päin. (Hentilä 1982, 169.) Työväenurheilijoiden marssi olikin poliittisen sosialisaaion kannalta erikoinen yhdistelmä poliittisia ja ei-poliittisia merkityksiä. Marssimisessa toimintana ei ollut mitään poliittista, mutta punaliput, urheilupuvut ja yhteiseksi koettu asia tekivät kaikille katsojille hyvin selväksi, mistä oli kyse ja he ymmärsivät tilanteen poliittisen kontekstin (Säljö 2004, 130–138). Marssiminen olikin omiaan synnyttämään ja kohottamaan me-henkeä, jota tuotiin julkisesti esille marssimalla sekä porvariston että työväestön yhteiseksi kokemalla maaperällä. Asetelma oli hyvin erilainen kuin työväestön juhlat työväentalojen seinien sisällä. Erään turkulaisuistelijan mukaan marssimisessa tärkeintä olikin juuri yhdessäolo ja sen luoma tunnelma:

Nuorelle ihmiselle on hieno kokemus olla ison joukon mukana voimisteluesityksessä tai vaikkapa vain monituhantisessa kulkueessa lippujen liehuessa, torvisoiton pauhatessa. Seurojen kesken kilpailtiin paljonko kukin seura sai joukkoja mukaan. (SUA: LPR 1–36.)

Myös työväen teatteritoimintaa voidaan pitää epäsuorana poliittisena sosialisaaiona. Veikoissa, kuten muissakin työväenurheiluseuroissa, näytelmät olivat usein osana iltamia. Seuralla ei ollut omaa teatteria, vaan näytelmät tilattiin TTY:ltä (Ks. esim. TMA: VUV, I Ca 1914; I Cd). Työväenteattereiden toiminnasta, myös aatteellisesta, on kirjoitettu kattavasti (ks. esim. Kalemaa 1980 ja Halonen 1987). Tutkimusten mukaan teattereille määriteltiin sekä lehdistössä käydyssä keskustelussa että työväenliikkeen johdossa selkeästi työväenaatteellinen ja valistuksellinen tehtävä (Oittinen 1990, 108–119). Tämä oli yleinen kanta, mutta todellisuudessa aatteelliset näytelmät saivat vähiten katsojia (Seppälä 2007, 332). Yleisö ei ollutkaan niin poliittista draamaa tai itsekasvatusta kaipaavaa, että se olisi viihdyttävien ja hauskojen näytelmien sijaan maksanut ”aatteellisista kappaleista”. Veikkojen kohdalla teatteritoiminta onkin nähtävä ei itsessään valistuksellisena toimintana vaan yhteisöllisyyden rakentajana.

Yllä, ja tietyllä tavoin koko artikkelissa, käsiteltiin yhteisöllisyyden ja yhteisen kulttuurin rakentumista työväenurheiluseurassa. Nämä ja ryhmäkoheesio yhdessä olivat epäsuoran poliittisen sosialisaaion – ja oppimisen yleensä – voimakas muoto. Jo Dewey totesi tästä jaettuuihin arvoihin ja jatkuvaan kommunikaatioon perustuvasta oppimiskäsityksestä seuraavasti: ”Not only is social life identical with communication, but all communication (and hence all genuine social life) is educative” (Dewey (1916) 2004, 5). Yhteisöllisyyteen liittyy elimellisesti myös seuran maine. Seuran mainehan oli juuri se vetävä tekijä, joka sai samoin ajattelevat henkilöt liittymään seuraan ja siellä viihtymään. Tätä artikkelia varten haastateltiin vuonna 1937 syntynyttä Aila Lagerströmiä ja vuonna 1927 syntynyttä Ensio Lainetta. Molemmat ovat lapsuudestaan lähtien kuuluneet työväenurheiluseuraan, Lagerström ensin Veikkoihin ja sitten Turun Tovereihin ja Laine Turun Kisa-Veikkoihin. Lagerströmin tai Laineen muistikuvat eivät käsittele tässä artikkelissa tutkittua ajanjaksoa, mutta tarkasteltavien seikkojen – aatteellisuuden, politiikan, seuran ”hengen” – ollessa hitaasti muuttuvia, voidaan muistikuvien katsoa olevan päteviä ainakin luonnehtimaan Veikkoja. Lagerström liittyi Veikkoihin jo 4-vuotiaana, sillä hänen vanhempansa kuuluivat samaan

seuraan. Kuitenkin jo 11-vuotiaana päätti hän siirtyä sosialidemokraattiseen TuToon vanhempien seuratussa mukana. Kysyttäessä syytä, Lagerström vastasi:

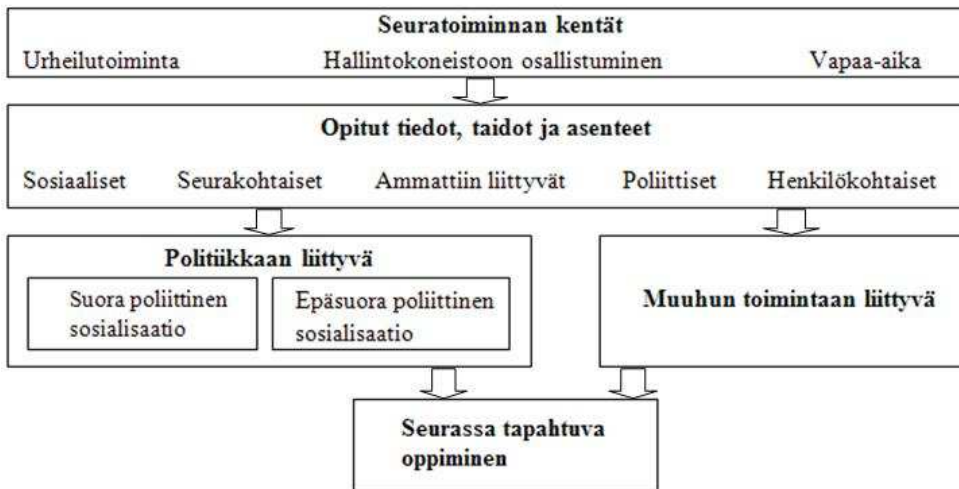
Ei se politiikointi ainakaan ollut, että jotain palopuheita olisi jouduttu kuuntelemaan. Sellasta mä ajattelin, että mä olisin kuin koulukiusattu. Simmosella tavalla, että tiedettiin, että oltiin sitä toista vasenta laitaa. (AL 2009.)

Veikoilla oli siis selkeä poliittinen maine, joka oli kuitenkin vaikeasti paikannettavissa. Maine oli niin voimakas, että 11-vuotiaskin huomasi sen ja tajusi, että toisessa seurassa asiat saattaisivat olla toisin. Tässä tapauksessa maine oli siis ennen kaikkea työntävä tekijä. Laine taas puhuu seuran maineesta nimenomaan vetävänä tekijänä ja poliittista sosialisatiota selittävänä. Hänen mukaansa työväenurheiluseurat synnyttivät ja ylläpitivät työväen- aatetta niin, että niihin liittyi lähiympäristön samanlaisista sosiaalisista luokista samalla tavoin ajattelevia kaveriporukoita. (EL 2009.) Valinta oli yksinkertainen, koska ainakaan TUL:n aikana ei ollut muita varteenotettavia vaihtoehtoja. Seuran sisällä epäsuora poliittinen sosialisatio toimi niin, että samanlaiset poliittiset näkemykset tukivat ja vahvistivat toisiaan. Vähä vähältä muotoutui seuran yhdessä edustama aate, jota kaikki saattoivat pääpiirteissään kannattaa. Ja jos eivät voineet, vaihtoivat he Lagerströmin tavoin toiseen urheiluseuraan.

Lopuksi

Tämä artikkeli aloitettiin kahdella tavoitteella: Veikot-seuran sisällä tapahtuvien työväen- aatteen oppimistilanteiden tarkastelu sekä uuden tutkimusmallin esittely tätä tarkoitusta varten. Kokonaisuudessaan malli näyttää tältä:

Kuvio 4. Tutkimusmalli kokonaisuudessaan

Tutkimusmalli osoittautui käyttökelpoiseksi työkaluksi urheiluseuraan sijoittuvan oppimisen, erityisesti poliittisen oppimisen kartoituksessa ja tulkinnassa. Ennen kaikkea se kertoi niistä mahdollisuuksista, joita Veikkojen jäsenten toiminnalla oli. Aiemmin vallalla olleen yksinkertaistetun käsityksen mukaan politiikkaa opittiin yksinomaan poliittisen toiminnan

pohjalta tai palopuheita kuuntelemalla. Mallin avulla paljastuu toinen mahdollisuus: poliittisia arvoja omaksuttiin sosiaalisissa tilanteissa, joissa ei ollut aiemmin nähty poliittista sisältöä. Suoran ja epäsuoran poliittisen sosialisointin käsitteet, vaikka vaativatkin edelleen tarkennusta, osoittivat käyttökelpoisuutensa. Niitä käytettiin sekä yksittäisen henkilön että massatapahtumien tarkastelussa.

Veikkojen ilmaisema työväenurheiluaate, joka luonnollisesti kytkeytyi tiiviisti seuran sosiaalistavan toiminnan tavoitteisiin, oli pitkälti samassa linjassa muun työväenurheiluliikkeen kanssa. Seura perustettiin vuonna 1912, eli koko kansakuntaan vaikuttaneen urheiluinnotuksen tietynlaisessa lakipisteessä. Urheilukuume oli alkanut kasvaa vuoden 1906 Ateenan väliolympialaisista, se oli entisestään kohonnut vuoden 1908 Lontoon olympialaisissa ja lopulta huipentunut suomalaisten menestykseen Tukholmassa 1912. Samana vuonna nähtiin ensimmäisiä merkkejä työväenurheilun siirtymisestä kulttuuriliikkeen piiristä kohti poliittista, luokkataistelua korostavaa liikettä. Aiemmin työväenurheilu oli nähty yksinomaan työläisten ruumiin ja hengen muokkaajana sekä kapitalistisen työn aiheuttamien fyysisten ja psyykkisten haittavaikutusten lievittäjänä. Kotimainen työväenurheiluliike vihkiytyi kuitenkin sosialismiin ennen ensimmäisen maailmansodan alkua muun muassa Saksasta ja Itävallasta saamiensa vaikutteiden johdosta. (Hentilä 1982, 36.) Vastaavanlainen kehitys oli nähtävissä Veikoissa vuonna 1915, kun määrättiin, että poikajaoston jäseneksi pääsi vain jos samassa perheessä joku kuului puolueosastoon. Tämä ei yllättänyt, sillä kotimainen sosiaalidemokratia, joka perustui Karl Kautskyn oppeihin, katsoi, että voitokkaan luokkataistelun edellytys on suurien työläisjoukkojen tuki – näin Veikot siis teki oman osansa joukkojen keräämisessä. Seuran urheiluaate oli linjassa myös TUL:n äänenkannattajan *Työväen Urheilulehden* kanssa, joka alkoi ilmestyä vuonna 1917. Siinä korostettiin 1900-luvun alun oppeja urheilun terveellisyydestä, kurin välttämättömyyttä ja puhtauden merkitystä sekä kansalaissotaa edeltävälle kuohuvalle ajalle ominaista ajatusta sosialistisen yhteiskunnan rakentamisesta valistuneen ja fyysisesti vahvan työväestön avulla. (Ks. esim. *Työväen Urheilulehti* 16/1917, 10/1919, 13/1919, 7/1921.)

Varsinainen urheilullispoliittinen radikalisoituminen alkoi Veikoissa vuonna 1919, kun TUL perustettiin. Se ilmeni poliittisten kannanottojen, jotka eivät kuitenkaan muotoutuneet näkyväksi toiminnaksi asti, terävöitymisenä ja julkaisutoiminnan politisoitumisena. Tutkituna ajanjaksona seuran vasemmistososialistisuus kärjistyi vuonna 1922, kun seura täytti kymmenen vuotta. Veikot julkaisivat kantaaottavan kymmenvuotisjuhlapuheensa *Sosialistissa* sekä seuran kymmenen käskyä julkaisemassaan lehdessä *Kymmenen vuotta, 1912–1922* (Sosialisti 89/1922; TMA: VUV, I U 1922). Esimerkiksi kahdeksas käsky kuului seuraavasti: ”Muista aina: että Veikkojen jäsenenä, voimistelijana ja urheilijana, olet myöskin työväen luokkataistelija.” Pelkästään kirjallisten lähteitten perusteella on mahdotonta sanoa, muuttuivatko seuran antamat julistukset joskus toiminnaksi, vai jäivätkö ne uskon puutteessa kuolleiksi kirjaimiksi. Olennaisempaa onkin tutkia tilanteita, joissa seuran edustama politiikka tuotiin julkiseksi, ja tarkastella minkälaisia seurannaisvaikutuksia tällä toiminnalla mahdollisesti oli. Se on kuitenkin varmaa, että usein toistellut opit luokkataistelusta ja urheilusta sekä sen autuaaksi tekevästä vaikutuksesta eivät jääneet seuran jäseniltä huomaamatta.

Varsinaisia oppimistilanteita avattiin artikkelissa samanaikaisesti tutkimusmallin kanssa. Elsdonin tutkimukset tarjosivat aiempaa monipuolisemman kuvan niistä oppimismahdollisuuksista, joita työväenurheiluseuran jäsenille avautui. Aiemmissa tutkimuksissa sivuutettu seuratoiminta, esimerkiksi hallintokoneistoon osallistuminen, näytti mahdollistavan monien eri tietojen ja taitojen oppimisen. Henkilökohtaisesti hallintoon tai katsojana kokouksiin osallistuminen osoittautuikin vahvimaksi yksittäiseksi, kirjallisista lähteistä

paljastuneeksi sosiaalistajaksi Veikoissa. Se opetti vastuunottoa, sosiaalisia taitoja, itseluottamusta ja työväenliikkeen edustamaa politiikkaa. Silti sekin oli vaikutukseltaan pieni verrattuna siihen monipuoliseen kokonaisuuteen, joka urheiluseura oli ja on edelleen.

Seuran sisäiset oppimistilanteet yhdistettynä välittömän ympäristön tarjoamien kanssa muodostivat verkoston, jossa yksi asia opittiin sieltä ja toinen täältä – usein vielä aivan muusta lähteestä kuin seuran johto oli suunnitellut. Oppiminen näyttäytyi tässä artikkelissa toiminnaksi, joka syntyi yksilön kohdatessa urheiluseuran kulttuurin ja totutut toimintatavat. Jokaiseen kulttuuriin onkin sisäänrakennettu ne toimintatavat, jotka ovat sen puitteissa hyväksytyjä ja toivottuja. Kunnioittamalla ennalta määrättyjä toimintatapoja yksilöt, urheiluseuran jäsenet, nousivat tasa-arvoiseen asemaan muiden työväenurheiluseuran jäsenten kanssa. Lagerströmin ja Laineen haastatteluissa esille tullut kokonaisnäkemys poliittisen sosialisatiion lähteestä liittyi seuran poliittiseen ilmaperiin ja maineeseen. Heidän mukansa työväenurheiluseurassa yksinkertaisesti jatkettiin kotona ja ympäröivässä sosiaalisessa piirissä jo lapsuusaikana aloitettua poliittista sosialisatiota. Näkemys ei valota seuran sisälle sijoittuneita yksittäisiä oppimiskokemuksia, mutta se vahvistaa käsitystä sosialisatiosta jatkuvasti tapahtuvana ja kommunikaatioon perustuvana toimintana.

Viitteet

[1] Demokraattinen tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että seuran johtokunta valittiin äänestämällä, ja seuran jäsenillä oli mahdollisuus nostaa asioita esille yleisissä kokouksissa. Myös yhdistyslaki velvoittaa seuroja valitsemaan luottamushenkilönsä äänestämällä.

[2] Esimerkiksi vuoden 1919 *Demokraatissa* ilmestyi yhdeksän Veikkoja käsittelevää artikkelia.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Kansallisarkisto (KA)
Etsivän Keskuspoliisin arkisto (EK)
Turun Maakunta-arkisto (TMA)
Turun Weikot ry:n arkisto (VUV)
Työväen Arkisto (TYARK)
Turun Sos.dem.nuoriso-osaston arkisto 362.84 (471)
Suomen Urheiluarkisto (SUA)
Liikuntaperinteen suurkeräys (LPR)
Naantalın V.-ja U.-seura Toverien arkisto (NVUT)

Painetut lähteet

Yhdistyslaki 26.5.1989/503

Sanomalehdet

Demokraatti
Sosialisti
Työväen Urheilulehti

Haastattelut

- Lagerström, Aila, synt. 1.3.1937. Haastattelija: Lauri Keskinen. Haastattelu tehty: 15.9.2009 Aineisto haastattelijan hallussa.
- Laine, Ensio, synt. 2.11.1927. Haastattelija: Lauri Keskinen. Haastattelu tehty: 6.10.2009 Aineisto haastattelijan hallussa.
- Hellman, Viljo, synt. 1905. Haastattelija: Juhani Ruohonen. Haastattelu tehty: 7.11.1985. Liikuntaperinteen suurkeräys 2.4.–15.11.1985. Turun yliopisto TYKL/kk/1595.

Kirjallisuus

- Bransford, John. D., Ann L. Brown & Rodney R. Cocking (toim.) 1999. *How People Learn: Brain, Mind, Experience and School*. Washington: National Academy Press.
- Dawson, Richard & Prewitt, Kenneth 1969. *Political Socialization*. Boston: Little, Brown and Company.
- Dewey, John 2004 [1916]. *Democracy and Education*. New York: Dover Publications.
- Elsdon, Konrad; Reynolds, John & Stewart, Susan 2003 [1995]. *Voluntary organisation. Citizenship, learning and change*. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education.
- Elsdon, Konrad 2000. *Lifelong learning and voluntary organizations*. Teoksessa Field, John (toim.) *Lifelong Learning*. Florence: Taylor & Francis Incorporated, 250–262.
- Fox, Richard 2004 [1995]. *Teaching through Discussion*. Teoksessa Desforges, Charles (toim.) *An Introduction to Teaching: Psychological Perspectives*. Oxford: Blackwell, 132–149.
- Halonen, Päivi 1987. *Työväki näyttämöllä – Suomalaisen työväenteatterin vaiheita*. Helsinki: Teatterimuseo.
- Heinemann, Klaus & Horch, Heinz-Dieter 1988. *Strukturbesonderheiten des Sportvereins*. Teoksessa Digel, Helmut (toim.) *Sport im Verein und im Verband*. Schorndorf: Hoffman, 108–122.
- Heinilä, Kalevi 1986. *Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa*. Tutkimusviitekehys. Jyväskylän yliopiston Liikuntasuunnittelun laitoksen tutkimuksia no 38.
- Heinilä, Kalevi 1989. *The Sports Club as a Social Organization in Finland*. *International Review for the Sociology of Sport* vol. 24 (3), 225–248.
- Itkonen, Hannu 1994. *Kulttuuri-LETE*. Kirja yhteisöille. Turku: Suomen Työväen urheiluliitto.
- Johnson, David & Roger Johnson 1985. *'Classroom Conflict: Controversy versus Debate in Learning Groups'*. *American Educational Research Journal* 22 (2), 237–256.
- Järvinen, Ilkka 1999. *Vuosisadan työvoitto. Työväen urheiluliikkeen synty ja kehitys Turussa*. Turun Weikot 1912–2000. Hämeenlinna: Turun Weikot.
- Kalemaa, Kalevi 1980. *Aatteen ja taiteen liitto – Suomalaisen työväenteatterin ja Työväen näyttämöiden liiton (1920–1980) kehityslinjoja*. Helsinki: Työväen Näyttämöiden liitto.
- Karvala, Samu 1999. *Sisäradalta lukien sosialisti, porvarisherra ja ruotsikko... – Poliittiset kiistat sanomalehtien urheilukirjoittelussa 1906–1917*. Jyväskylän yliopisto, Journalistiikan pro gradu -tutkielma.
- Koski, Pasi 1987. *Suomalainen liikuntaseura. Mitä seuroistamme tiedetään?* Jyväskylän yliopisto, Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia No 43.
- Koski, Pasi 1994. *Liikuntaseura toimintaympäristössään*. Jyväskylän yliopisto, *Studies in sport, physical education and health* 35.
- Laine, Leena 1992. *Urheilu valtaa mielet*. Teoksessa Pyykkönen, Teijo (toim.) *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Helsinki: VAPK-kustannus, 101–132.
- Mündel, Karsten & Schugurensky, Daniel 2008. *Community Based Learning and Civic Engagement: Informal Learning among Adult Volunteers in Community Organizations*. *New Directions for Adult and Continuing Education* no. 118, Summer 2008, 49–60.

- Oittinen, Tytti 1990. Suomalaisen työväenteatteritoiminnan aatteelliset ja käytännölliset tavoitteet, niiden muotoutuminen ja toteutuminen Työväen Näyttämöiden Liiton toiminnassa 1920–70. Helsingin yliopisto, Teatteritieteen julkaisematon lisensiaattitutkielma.
- Pintrich, Paul R. & Dale H. Schunk 2002 [1996]. *Motivation in Education: Theory, Research, and Applications*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Seppälä, Mikko-Olavi 2007. Teatteri liikkeessä. Työväenteatterit Suomen teatterikentällä ja työväenliikkeessä kaksiteatterijärjestelmän syntyyn asti vuonna 1922. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Seppänen, Paavo 1982. Sport Clubs and Parents as Socializing Agents in Sport. *International Review for the Sociology of Sport* 17 (1), 79–90.
- Siisiäinen, Martti 1989. Four studies on voluntary organizations in Finland. Jyväskylän yliopisto, Publications of the Department of Sociology 44.
- Säljö, Roger 2004. *Oppimiskäytännöt: Sosiokulttuurinen näkökulma*. Helsinki: WSOY.
- Tammiputtonen, V. [Damm, Viktor] 1898. *Työväen voimistelukirja seuroja varten*. Helsinki: Ponnistus.

Kulttuurihistorian jatko-opiskelija FM Lauri Keskinen valmistelee Turun yliopistossa väitöskirjaansa koskien varsinaissuomalaisiin työväenurheiluseuroihin sijoittunutta poliittista sosialisaatiota 1900-luvun alussa.